

א

דִּבְרַ אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (כה, ב)

יש לשאול: מדוע פותחת הפרשה בציווי על לקיחת התרומה, ורק לאחר-מכן מספרת שתרומה זו תשמש לבניית המשכן – והרי לכאורה היה מן הראוי לפתוח בעצם הציווי על הקמת המשכן ("ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"1), ורק לאחר-מכן לפרט כיצד יושגו החומרים הנחוצים לבנייתו? ויש לומר, שהסיבה לכך היא משום שלקיחת התרומה מישראל מבטאת את עצם מהותו של המשכן:

תפקידו של המשכן הוא כדי לשמש מקום להשראת השכינה ("ושכנתי בתוכם"). אמנם, השכינה התגלתה בעולם כבר קודם לכן, בעת מתן-תורה (כלשון הכתוב2 "וירד ה' על הר סיני"); אבל אז היה זה באופן זמני בלבד3, ואילו השראת השכינה בדרך קבע באה רק לאחר הקמת המשכן. והסיבה לחידוש זה שנוצר במשכן – השראת השכינה בדרך קבע – נעוצה דוקא בתרומתם של בני ישראל:

התגלות השכינה במעמד הר סיני באה חלמעלה, מבלי שהעולם התכוונן לכך; היא נכפתה, כביכול, על העולם, אך לא חדרה אל תוכו ולא השפיעה על פנימיותו, ולכן היה לה קיום זמני בלבד.

הקמת המשכן, לעומת זאת, באה על-ידי תרומתם של בני ישראל: כל יהודי הפריש והרים חלק מנכסיו הגשמיים כדי שישמשו לבניית משכן לקב"ה. על-ידי תרומה זו התרומם העולם והודרך, וכך נעשה מוכן לקבל את השראת השכינה בדרך קבע4.

1. לקמן פסוק ח.

2. יתרו יט, כ.

3. וכדברי הכתוב (יתרו יט, יג) "במשוך היובל המה יעלו בהר" – לאחר הסתלקותה של השכינה (כפרש"י שם) הותרה העלייה להר סיני, מאחר שהשראת השכינה עליו היתה זמנית בלבד.

4. לפי זה יובן הבדל נוסף בין שתי ההתגלויות:

התגלות השכינה במעמד הר סיני השפיעה במידה שווה על כל חלקי העולם, כמאמר חז"ל (שמות רבה סוף פכ"ט): "ציפור לא צווח... שור לא געה... הבריות לא דיברו";

וזוהי הסיבה לכך שפרשת בניית המשכן פותחת בציווי "ויקחו לי תרומה" – שכן ציווי זה הוא היסוד להקמת המשכן כמקום של קבע להשראת השכינה.

וזוהי גם הסיבה לכך שפרשתנו, העוסקת במלאכת בניית המשכן, נקראת בשם "תרומה"⁵ (ולא "משכן" או "מקדש") – שכן עיקרו של המשכן הוא התרומה האישית, המאפשרת את השראת השכינה במשכן – "ושכנתי בתוכם".

(לקוטי שיחות חכ"א ע' 146 ואילך)

ב

דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹתָם וַיִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה, ב)

צריך ביאור:

(א) מדוע מתייחס ציווי הקב"ה רק ללקיחת התרומה מאת המתנדבים ("ויקחו לי תרומה, מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי") – והרי לכאורה היה מן הראוי להזכיר, לכל-לראש, את עצם נתינת התרומה⁶,

שכן, מאחר שהתגלות זו באה מלמעלה ולא היתה תלויה במוכנותו של העולם, היא לא התחשבה בהבדלי הדרגות בין הנבראים השונים.

בתרומת המשכן, לעומת זאת, מדגישה התורה שאין הכל שווים – "מאת כל איש אשר ידבנו ליבו", כל אחד לפי דרגת נדיבות הלב שלו; כי מאחר שתרומת המשכן באה מכוחם של הנבראים עצמם, היא תלויה בדרגתו האישית של כל אחד.

5. מקובל שפרשיות התורה נקראות על-שם מלים המופיעות בהתחלתן, אך יחד עם זאת מובן ששם הפרשה מבטא גם את תוכן הפרשה בכללותה (ראה גם המאור שבתורה לספר בראשית, ע' נא. ועוד).

הדבר בולט במיוחד בפרשתנו – שכן אילו היתה הפרשה נקראת רק על שם התחלתה, היה מן הראוי לקרוא לפרשה זו בשם "ויקחו", שכן מלה זו קודמת למלה "תרומה"; ומאחר שהפרשה נקראת דוקא בשם "תרומה" – מן ההכרח שהסיבה לכך היא משום שהמלה "תרומה" מבטאת את תוכן הפרשה.

6. ראה גם משכיל לדוד כאן, ועוד.